

CONSELLERIA MEDI AMBIENT

MENUT, EL VIVER FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

- Menut, 75 anys produint planta forestal
- Menut: més que un viver
- Com es produeix la planta en el viver
- Fitxa tècnica del viver
- Les repoblacions
- Activitats del viver
- Com plantar un arbre?
- Dades pràctiques
- Per més informació

Menut, 75 Anys produint planta forestal

El viver forestal de Menut és una instal·lació que funciona des de fa 75 anys. Es va iniciar al 1930 promogut pel Districte Forestal, ens dependent del Ministeri d'Agricultura. Des d'aleshores, el viver ha passat per diferents fases, més o menys actives, tot i que la prioritat sempre ha estat la producció de planta forestal.

Amb el nou mil·lenni Menut s'ha convertit en el Viver Genètic Forestal, en el qual es produeix planta forestal autòctona de totes les Illes Balears. Un dels objectius és conservar la variabilitat genètica de les nostres espècies forestals, per la qual cosa es recullen, per a una mateixa espècie, llavors i/o esqueixos de diferents poblacions.

Què és una planta autòctona?

Són les que es consideren naturals d'un indret determinat, que no han estat introduïdes o naturalitzades.

Al ser un viver no comercial, ofereix planta gratuïtament a totes aquelles entitats públiques que ho necessitin i a les entitats o persones particulars que vulguin experimentar o incrementar la diversitat vegetal de les seves finques forestals.

La gestió del viver va a càrrec de la Direcció General de Biodiversitat de la Conselleria de Medi Ambient del Govern Balear, amb el suport del personal d'IBANAT que són els executors dels projectes.

Menut és una finca pública amb una llarga història. Primer va ser una alqueria musulmana que passà a ser dels cavallers de l'Ordre del Temple i es convertí en una possessió. El 1682 fou llegada al Santuari de Lluc fins que el 1901, esdevingué de l'Estat com a bé desamortitzat.

Viver de Menut al 1944.

Casa de Menut en 1932

Foto cases de Menut: En temps de la conquesta catalana de l'illa apareix descrita com alqueria musulmana amb el nom de Monut.

Menut: Més que un viver

El viver forestal opera com a:

- **Unitat de conservació** de la diversitat forestal.
- **Unitat de producció** de planta forestal autòctona.
- **Unitat de sensibilització ambiental.**
- **Unitat d'experimentació** i investigació.
- **Unitat de control** del material forestal de reproducció.

Unitat de conservació

Les espècies forestals singulars del territori balear són objecte d'estratègies de protecció i recuperació. Mitjançant el **banc de llavors** es disposa d'una reserva de la diversitat d'aquestes espècies forestals que permet futures sembres i restauracions vegetals. Actualment s'està treballant en el Pla de conservació de l'alzina surera i de l'om, i es col·labora en la conservació del teix i del pinastre.

Unitat de sensibilització ambiental

Des del viver es realitzen dos tipus d'actuacions:

- **Lliurament de planta** per als programes d'educació ambiental del Govern de les Illes Balears, entitats públiques, centres d'ensenyament i a les ONG.
- **Visites** a les instal·lacions del viver i realització tallers didàctics.

Unitat de control

S'aplica i es fa el seguiment de la normativa relacionada amb el control del material forestal de reproducció (Reial decret 289/2003, de 7 de març, sobre comercialització dels materials forestals de reproducció).

Unitat d'experimentació

Per tal de conèixer el comportament de les nostres espècies, s'experimenta amb els diferents mètodes de germinació i producció de planta, per tal d'aprofundir en el coneixement de la manipulació, germinació i conservació de les llavors.

Plantes d'alzina a l'ombracle (zona de creixement)

Unitat de producció

El viver té una producció anual d'un **73.000 plantes**, principalment de llavor, tot i que també es fa planta a partir d'esqueix.

Es produeixen fins a **89 espècies forestals autòctones** amb garantia de qualitat i procedència.

Campanya publicitària organitzada pels alumnes del centre de Sant Bartomeu d'Alaró

Estaqueta d'om en brotació (Laboratori Universitat Politècnica de Madrid)

Planta d'om en alvèols forestals a partir d'esqueix

Personal de l'IBANAT recollint pinyes.

1. Recollida de material forestal

Tant les llavors com els esqueixos emprats en el viver procedeixen de poblacions naturals d'arreu de les Illes Balears. En el moment de la recollida s'omple una fitxa per a cada lot de MFR, al qual se li associa un codi numèric que es manté al llarg de tot el procés de producció. Aquesta informació s'introdueix en una base de dades per tal de permetre el seguiment de la planta.

En la recollida intervenen diferents entitats: agents de Medi Ambient, personal d'IBANAT i tècnics de la Conselleria de Medi Ambient. Es tracta d'una actuació organitzada en funció de les necessitats anuals del viver.

2. Neteja de llavors

Tant si es destina a la producció de planta com al banc de llavors, és imprescindible que el MFR es netegi. En el cas dels fruits, la neteja té per objectiu extraure la llavor. Un cop netes, les llavors ortodoxes s'assequen fins a un contingut d'humitat del 8%, el qual permet la seva conservació.

Llavors de pi extretes de pinyes

Com es produeix la planta en el viver?

La planta es pot obtenir a través de dos tipus de material forestal de reproducció (MFR): llavor i esqueix. La major part de plantes s'obtenen a partir de llavor, però hi ha determinades espècies que funcionen millor amb esqueix, com tamarells i oms. En tots dos casos el procés de producció és similar:

3. Emmagatzematge

Donat que el procés de recollida es realitza durant tot l'any, la llavor, un cop neta, es conserva a baixa temperatura fins al moment de la sembra. L'esqueix, en canvi, es recull durant l'hivern, aprofitant la parada vegetativa, i no s'emmagatzema.

Es diferencien dos tipus de llavor atenent a l'emmagatzematge:

Ortodoxes: són les llavors que poden assecar-se fins a un contingut d'humitat del 5% i emmagatzemar-se durant llargs períodes de temps, com és el cas dels pins i la majoria d'arbustives. Per mantenir el contingut d'humitat, la llavor es posa dins pots amb silicagel.

Recalcitrants: són les llavors que no poden sobreviure si se les asseca més enllà d'un contingut d'humitat relativament alt i que no toleren l'emmagatzematge durant llargs períodes, com és el cas de l'alzina.

Cada lot du el codi numèric identificatiu que s'associà durant la recollida. El conjunt de tota la llavor emmagatzemada forma el banc de llavors.

Planta d'alzina en germinació dins l'hivernacle

5. Germinació

La germinació es defineix com el sorgiment i desenvolupament, a partir de l'embrió de la llavor, de les estructures essencials de la planta.

Perquè això es produeixi, és necessari que la llavor estigui madura i que conservi la seva capacitat germinativa. Les condicions ambientals que l'afavoreixen són: humitat, aeració i temperatura adient. Les mateixes condicions necessiten els esqueixos per arrelar i brotar. Aquestes condicions s'aconsegueixen dins l'hivernacle.

6. Creixement

Un cop la planta ha germinat, aquesta es trasllada a l'exterior, sota un cobert d'ombra, per tal que es vagi acostumant a les condicions ambientals.

La planta ha de romandre en el viver un mínim d'una temporada. Durant aquest temps, la planta s'anirà desenvolupant fins aconseguir una mida que li permeti la supervivència futura en camp.

Planta en fase d'enduriment

4. Sembrar

Tant la sembra com la plantació d'esqueix es realitza des de novembre fins al març. Abans de sembrar-la, generalment la llavor se submergeix en aigua per afavorir la germinació. Per tal d'afavorir l'arrelament, als esqueixos se'ls aplica una hormona de creixement. El substrat utilitzat és una barreja de torba rossa, negra i perlita. El tipus de contenidor emprat és l'alvèol forestal, que permet una densitat de plantació de fins 378 plantes/m².

FITXA TÈCNICA DEL VIVER	
Nom:	FOREST D'UTILITAT PÚBLICA de Menut (M.U.P. núm. 2).
Municipi:	Escorca.
Superfície:	11.000 m², dels quals uns 3.000 m² s'utilitzen per produir planta.
Producció anual:	73.000 plantes.
Principals espècies produïdes:	pi, alzina i ullastre.
Espècies endèmiques:	llampúdol bord, estepa joana, violeta de penyal, etc.
Instal·lacions:	Edifici històric. Banc de llavors. Hivernacles. Zona de producció de planta. Dipòsits d'aigua. Jardí botànic (en construcció). Zona d'acollida i ús públic. Arxiu del viver. Magatzems Jardí d'espècies autòctones

Les repoblacions

Gràcies al viver s'han repoblat centenars d'hectàrees de bosc i s'ha contribuït de manera molt important a incrementar la vegetació autòctona i la qualitat del paisatge.

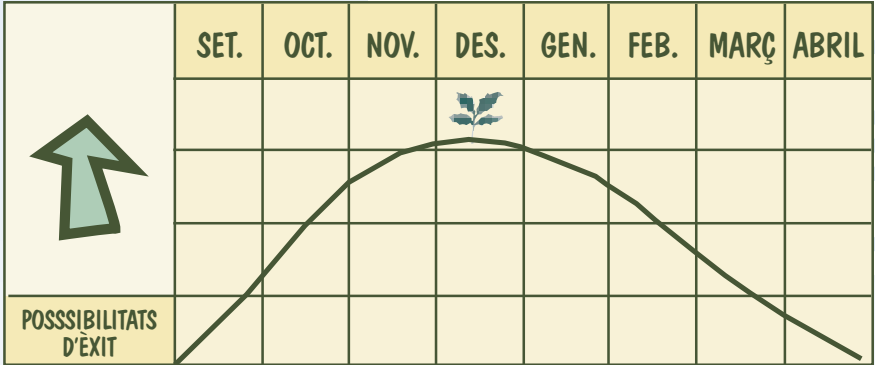
Des de fa un temps s'han realitzat tres tipus de repoblacions: en espais degradats, per millorar o crear una coberta vegetal en zones amb una baixa diversitat d'espècies i/o amb manca d'estrat arbori a nivell experimental, dins programes de conservació d'espècies per tal d'assegurar la continuïtat d'aquestes poblacions.

Repoblació de pins a Son Torrella

Com plantar un arbre?

Un arbre no es planta en qualsevol època de l'any. Si, per exemple, plantau un arbre en ple mes de maig, segurament no aferrarà: el pobre arbre s'assecarà i morirà. Si el plantau dins els mesos de novembre o desembre, les coses aniran d'una altra manera: a la primavera següent l'arbre brotarà i continuarà el seu creixement de manera normal.

Tal com ens indica el gràfic, podeu plantar al llarg del període que va des de la meitat del mes d'octubre fins a la darrera del mes de març. Però heu de saber que com més vos acosteu a la primavera, més dificultat tindrà la planta per aferrar, com també seran majors les possibilitats de fracassar en l'intent.

Un arbre no pot créixer a qualsevol lloc, per això i per facilitar la capacitat d'arrelament de la planta és important seguir els següents passos:

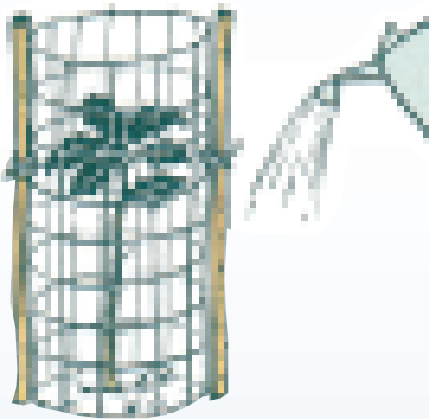
- Fer un clot al terra, més profund que el pa de terra. Les mides varien en funció de la planta, (normalment de 25x25 cm perquè les plantes venen amb el seu pa de terra). Posar un poc de la terra més obscura, que és més rica en matèria orgànica, al clot.
- Extreure amb delicadesa la planta del recipient, amb el pa de terra i aguantant-la pel tronc.
- Posar la planta al clot excavat, vigilar que la planta quedi ben dreta. Després cobrir tot el pa de terra, posant primer la terra més bona i a continuació, la resta (tapar el coll de l'arbre fins a un dit de terra).
- Pitjar amb les mans la terra que queda al costat de l'arbre.

Per facilitar l'arrelament.

Fer un cercle al costat de l'arbre per afavorir la retenció de l'aigua de pluja al costat de la planta.
Utilitzar pedres, fulles o restes vegetals per disminuir la pèrdua d'aigua per insolació.

- Si és possible, regar l'arbre perquè la terra quedi aferrada a les arrels.

Si feim una reforestació en un indret que estigui a l'abast d'animals herbívors, la supervivència de la plantació serà molt difícil. En aquest cas caldrà protegir cada plàntula amb un protector de reixa metàl·lica durant els primers anys.

DADES PRÀCTIQUES

Accés:

Menut es troba a una cinquantena de quilòmetres de Palma. S'accedeix per la carretera C - 710 de Pollença - Andratx quilòmetre 17'5.

Transport públic:

Es pot arribar fins a Lluc amb l'autocar de línia des de Palma. De Lluc al viver hi ha uns 2 Km.

Horari:

De dilluns a divendres, de 9.00 a 13.00 h.

Època aconsellada de visita:

Es pot anar qualsevol època de l'any, encara que és més recomanable fer la visita a la primavera o a la tardor.

Condicions per a l'adquisició de planta:

A l'hora de realitzar la sol·licitud de planta, s'han d'indicar amb claredat les següents dades: Nom complet de la persona, organisme o entitat sol·licitant, adreça, telèfon, fax, objectiu de la plantació, dades de la finca on es realitzarà la repoblació, nom comú o científic de les espècies sol·licitades i quantitat de cada una, i plànol de la finca. Es disposa d'un model de sol·licitud. Aquesta pot ser entregada al registre de la Conselleria de Medi Ambient o enviada al següent fax: 971 78 43 18.

Un cop estudiada la sol·licitud, s'emet l'autorització per la concessió de planta. En aquesta autorització figura un telèfon de contacte amb el personal del viver per tal de concertar el dia per la recollida de planta.

PER A MÉS INFORMACIÓ:

Direcció General de Biodiversitat. Servei de Gestió Forestal.

Av. Gabriel Alomar i Villalonga, 33 - 07006 Palma

Tel.: 971 176 800 - Fax: 971 784 318

<http://evitaelfoc.caib.es>